

Kodanikuühiskonna mõju
suurendamiseks ja arengu
toetamiseks arenguprogramm 2025
kokkuvõte

#KAASANOORI
#KAASANOORI
#KAASANOORI

kysk.ee/kaasanoori

SISUKORD

Sissejuhatus	2
Arenguprogrammi läbiviimine	4
Koolituspäevade kirjeldused.....	5
AVAKOHTUMINE TALLINNAS:.....	5
I KAHEPÄEVANE KOOLITUS TARTUS	6
II KAHEPÄEVANE KOOLITUS TARTUS	8
III KAHEPÄEVANE KOOLITUS TARTUS	10
Domus Dorpatensise Sihtasutuse hinnang MAK konsultantide arenguprogrammile	13
Arenguprogrammi tagasiside veebruar-aprill 2025. Mõttekillud kõigilt osalejatelt.	16
Arenguprogrammi viimane päev 20.06.2025. Tagasiside protokoll.....	18
Analüüs (projektijuhi vaade)	21
1. Mis on arenguprogrammis hästi.....	21
2. Mis vajab parandamist.....	21
3. Ettepanekud edasiseks tegutsemiseks ehk arenguvõimalused.....	22
LISA.....	24
Lisa 1. Hanke viitenumbri 281858 tehniline kirjeldus.....	24
LISA 2. (Tehnilise kirjelduse lisa 1),KONSULTANDI PÄDEVUSED	32

Sissejuhatus

2024. aastal leiti riigihankega teenusepakkuja, kes pakuks 2025. aastal maakondlike arenduskeskuste vabaühenduste konsultantidele (edaspidi MAK konsultandid) suunatud arenguprogrammi. Hankeleping sõlmiti Domus Dorpatensis Sihtasutusega.

Pilootprogramm kestis jaanuarist juunini 2025 ning selle eesmärk on tõsta konsultantide oskusi ja teadmisi noorte kaasamise valdkonnas.

Koolitused põhinevad aktiivõppe meetoditel ning osalejad saavad praktilisi tööriistu, et aidata vabaühendustel paremini noori kaasata. Programmi tulemusena oskavad konsultandid anda vabaühendustele proaktiivselt nõu noorte kaasamiseks, Saavad täiendavaid teadmisi kaasamisteemalisi koolituste osas, põimivad teadlikult noorte kaasamise teemat MTÜde juhtimiskoolitustesse, panustavad aktiivselt oma piirkonna noorte kaasamise võrgustikus. Vajadusel oskavad viia huvitatud osapooli kokku ja algatada kohtumisi.

Soovin rõhutada, et meie maakondades tegutsevad MAK konsultandid olid juba enne arenguprogrammis osalemist väga osavad kaasajad ja nende töö kätkes juba arenguprogrammi hetkeks kõike eelpool kirjeldatud aspekte. Arenguprogrammi eesmärk on toetada konsultante nende töös ning tuua laste ja noorte kaasamise teemale tähelepanu.

Arenguprogrammi eesmärk ei ole otseselt noorsootöö, fookuses on noorte aktiivsem kaasamine Eesti vabaühenduste tegevusse, et saavutada positiivne muutus kogukondades ja tagada jätkusuutlikkus.

Arenguprogramm luuakse projekti **”Kodanikuühiskonna mõju suurendamiseks ja arengu toetamiseks”** raames. Tegemist on ESF+ projektiga, mis tegeleb kodanikuühiskonna jätkusuutlikkuse suurendamisega. Projektis on kaks otsest sihtrühma ja tegevussuunda:

1. Vabaühenduste nõustamisega tegelevate töötajate kompetentsi tõstmine. Tegevussuunal on eesmärk tõsta vabaühenduste nõustamisega tegelevate töötajate kompetentsi laste ja noorte kaasamise osas.
2. Vabaühenduste kompetentsi tõstmine laste ja noorte kaasamise valdkonnas.

Konkreetsemalt on projekti tegevuste eesmärk arendada avaliku sektori, erasektori ja vabakonna partnerlust kohalikul tasandil ning tõsta laste ja noorte teadlikkust ühiskonnas toimuvast ja oskust selles aktiivselt kaasa rääkida, arendades vabaühenduste oskusi lapsi ja noori kaasata.

Projekti kestab kuni 2028. aastani ning mille kogueelarve on 2 miljonit eurot. Rahastab seda Euroopa Liit läbi Euroopa Sotsiaalfondi 70% ja Eesti riik 30% ulatuses.

Projekti eesmärgid on soodustada aktiivset kaasamist, et edendada võrdseid võimalusi, diskrimineerimiskeeldu ja aktiivset osalemist, ning parandada eelkõige ebasoodsas olukorras olevate rühmade tööalast konkurentsivõimet.

2025. aastal osales arenguprogrammis 16 MAK konsultanti ja 4 KÜSK meetme koordinaatorit, kes kõik tegelevad vabaühenduste nõustamisega. Järgnevatel lehekülgedel annan ülevaate koolituspäevadest, kokkuvõtte tagasisidest ja tuleviku perspektiivist. Lisana on juures ka hanke tehniline kirjeldus, mille alusel teenusepakkuja arenguprogrammi disainis.

Projektijuh Leana Liivson

Arenguprogrammi läbiviimine

Arenguprogrammi eesmärgiks on tõsta vabaühenduste laste ja noorte kaasamise ning osalemise oskusi läbi maakondlike arenduskeskuste vabaühenduste nõustajate ja vabaühenduste nõustamisega tegelevatele ametnike koolitamise. Koolitusprogrammi tulemusena on osalejatel hoiakud, teadmised ja oskused noorte kaasamise valdkonna arendamiseks — et suuta toetada, arendada ja suunata koostööle vabaühendusi, kohaliku omavalitsust ning noorsootöö- ja haridusasutusi, et tagada laste ja noorte võimalikult hea kaasamine piirkonnas.

Läbinu suudab:

- anda vabaühendustele proaktiivselt nõu noorte kaasamiseks;
- korraldada kaasamisteemalisi koolitusi ja põimida noorte kaasamise teemat MTÜde juhtimiskoolitustesse;
- levitada vabaühendustele noorte kaasamiseks vajalikku infot uudiskirjades, mtyabi.ee veebilehel jm asjakohastes kanalites;
- panustada aktiivselt oma piirkonna noorte kaasamise võrgustikus: olla kursis piirkonnas toimuvaga ning osaleda võrgustiku tegevuses ning vajadusel viia osapooli omavahel kokku või algsatada kohtumisi.

Koolitusprogramm on üles ehitatud nii, et osalejad saaksid võimalikult palju õpiväljundeid saavutada läbi praktiliste ja kaasavate täiskasvanukoolituse aktiivõppe meetodite, mis oleksid toetatud ka tugeva teoreetilise baasi poolt ning lähtuks osalejate erinevatest vajadustest (ja varasematest teadmistest-kogemustest). Programmi väljundid lepitakse kokku osalejatega, mis võivad olla erinevatel osalejatel erinevad. Iga kohtumise lõpus on ka refleksiooniring osalejatel saavutatud õpiväljundite enesehindamiseks ja vahepealse enesearengu planeerimiseks. Kõik programmi kohtumised toimuvad näost-näku, kohtades, kuhu on võimalik sõita ühistransporti kasutades mõistliku ajakuluga. Kohtumiste vahel on osalejatel iseseisva õppimise ja ettevalmistuse ülesanded, mille üle arutamiseks võib toimuda ka virtuaalseid lisakohtumisi.

Koolituspäevade kirjeldused

AVAKOHTUMINE TALLINNAS:

28. jaanuar 2025

1. Sissejuhatus
2. Oma sihid
3. Väärtus
4. Erinevused
5. Hetkeolukord

Õpiväljundid:

- On teadlik programmi eesmärkidest ja enda isiklikest õpiväljunditest;
- Kirjeldab noorte kaasamise tähtsust ja väärtust ühiskonnas;
- Selgitab laste ja noorte kaasamise olukorda Eestis;
- Võrdleb laste, noorte ja täiskasvanute kaasamise erinevusi.

Teemad ja meetodid:

1. Koolituse tutvustus ja osalejate ootused (1 akadeemiline tund)
 - Koolituse eesmärkide ja struktuuri tutvustamine. Osalejad saavad esitada küsimusi ja jagada oma ootusi. Osalejad seavad enda isiklikud soovitud õpiväljundid programmi jaoks.
2. Laste ja noorte kaasamise väärtus ja olulisus (1 akadeemiline tund)
 - Meetod: Ettekanne ja mõtete kaardistamine grupiarutelus
 - Sissejuhatava ettekande järel jagatakse osalejad väiksematesse gruppidesse, kus iga rühm arutleb noorte kaasamise väärtuse üle. Mõttekaardistamise harjutuse kaudu loovad rühmad visualiseeritud kokkuvõtteid, mis kajastavad noorte kaasamise olulisust. Tulemusi esitletakse ja arutatakse.
3. Täiskasvanute ja noorte kaasamise erinevused (2 akadeemilist tundi)
 - Meetod: Paarisintervjuud
 - Osalejad teevad paarisintervjuusid, kus üks küsib küsimusi ja teine vastab oma kogemuste põhjal. Intervjuude põhjal koostab iga paar lühikese kokkuvõtte täiskasvanute ja noorte kaasamise peamistest erinevustest.
4. Noorte kaasamise hetkeolukorra analüüs Eestis (1,5 akadeemilist tundi)
 - Meetod: SWOT-analüüsgrupidena
 - Osalejad jagatakse gruppidesse, iga grupp analüüsib noorte kaasamise tugevusi, nõrkusi, võimalusi ja ohte Eestis, sh noorte kaasamist keerulisemates piirkondades (hajaasustus,

paneelmajad, väikelinnad ilma asumiseltsideta). Tulemused esitatakse suurele paberile ja tutvustatakse kogu grupile.

5. Refleksiooniring (0,5 akadeemilist tundi)

Iseseisvad ülesanded osalejatele (iga osaleja valib ühe)

- Kohalike heade näidete kogumine, et inspireerida kohaliku omavalitsuse töötajaid ja vabaühenduste eestvedajaid lapsi ja noori rohkem kaasama. Näiteid saavad konsultandid kasutada oma töös ja levitada näiteks mtyabi.ee lehe kaudu.
- Uurige oma piirkonna noorte infotarbimise harjumusi. Valige üks meetod (nt intervjuud, küsimustikud) ja viige läbi väike uuring. Koostage tulemuste põhjal lühike kokkuvõte ja tooge see järgmisel kohtumisel aruteluks

I KAHEPÄEVANE KOOLITUS TARTUS

25.-26. veebruar 2025

1. Uskumused
2. Motivatsioon
3. Kaasamine
4. Meetodid

1. päeva õpiväljundid:

- Analüüsib oma uskumusi ja hoiakuid noorte kaasamise osas;
- Määratleb strateegiaid tagasilöökidega toimetulekuks noorte kaasamisel;
- Rakendab motivatsiooniteooria põhimõtteid noorte kaasamisel;
- Kirjeldab noorte eelistatud kaasamisvorme;
- Rakendab erinevaid tehnikaid noorte kaasamiseks.

Teemad ja meetodid:

1. Eneseanalüüs: Uskumused noorte kaasamise kohta (1 akadeemiline tund)
 - Meetod: Individuaalne refleksioon ja gruppitöö
 - Osalejad täidavad eneseanalüüsi töölehti, kus nad hindavad oma uskumusi ja hoiakuid noorte kaasamise kohta. Seejärel arutavad nad oma vastuseid väikestes gruppides, jagades isiklikke kogemusi ja perspektiive.

2. Kuidas tulla toime tagasilöökidega? (1 akadeemiline tund)

- Meetod: Rollimängud

■ Osalejad arutavad võimalikke tagasilööke noorte kaasamisel ja osalevad rollimängudes, kus nad peavad leidma lahendusi erinevatele probleemidele. Iga rühma rollimängu tulemusi analüüsitakse ja arutatakse.

3. Motivatsiooniteooria tutvustus ja arutelu (1 akadeemiline tund)

- Meetod: Loeng ja juhtumianalüüsi diskussioon

■ Pärast motivatsiooniteooria loengu kuulamist jagatakse osalejad väiksematesse gruppidesse, et arutada konkreetseid juhtumianalüüse, kus motivatsiooniteooria põhimõtteid rakendatakse. Grupiaruteludes otsivad osalejad lahendusi ja pakuvad välja tegevusi, mis põhinevad enesemääratlusteoorial.

4. Noorte kaasamise praktilised näited ja harjutused (1 akadeemiline tund)

- Meetod: Casestudyanalüüs

■ Osalejad analüüsivad reaalseid juhtumeid (koolitaja poolt antud), kus noorte kaasamine on edukalt läbi viidud (sh kuidas KOVid on noori kaasanud). Arutatakse, milliseid kaasamisvorme noored eelistavad.

5. Noorte kaasamise vormid ja meetodid (1 akadeemiline tund)

- Meetod: Grupitöö ja joonistusülesanne

■ Osalejad arutavad noorte eelistatud kaasamisvorme ja loovad visuaalse postri, mis kujutab nende arusaama. Rühmad esitlevad oma tulemusi ja selgitavad valitud kaasamisvormide eeliseid.

6. Laste ja noorte kaasamise tehnikad (1 akadeemiline tund)

- Meetod: Praktilised harjutused ja demonstratsioonid

■ Koolitaja tutvustab mitmesuguseid noorte kaasamise tehnikaid (nt simulatsioonid, osalusmängud). Osalejad jagatakse gruppidesse ja iga grupp demonstreerib ühte tehnikat ülejäänud osalejatele. Pärast iga demonstratsiooni toimub lühike arutelu.

2. päeva õpiväljundid:

- Hindab noorte infotarbimise harjumusi;
- Selgitab, kuidas leida noortevaldkonna infot ja milliseid inspireerivaid noorteühendusi ning-algatusi on Eestis.
- Arendab strateegiaid noorte julgustamiseks oma arvamust väljendama.

Teemad ja meetodid:

1. Noortevaldkonna info leidmine ja inspireerivad algatused (2 akadeemilist tundi)
 - Meetod: Veebiuuring ja inspireerivad esitused
 - Osalejad otsivad internetist häid näiteid noorte kaasamise algatuste kohta Eestis. Iga grupp valib ühe inspireeriva algatuse ja esitleb seda grupile, selgitades, miks see on inspireeriv.
2. Noorte infotarbimise harjumused (2 akadeemilist tundi)
 - Meetod: Uuringutulemuste analüüs ja arutelu
 - Osalejad loevad ja arutavad noorte infotarbimise harjumusi käsitlevaid uuringutulemusi (osalejate tehtud). Arutelu toimub väikestes rühmades, mille järel iga rühm esitab oma järeldused.
3. Noorte julgustamine oma arvamust väljendama (1,5 akadeemilist tundi)
 - Meetod: Ideedegeneraator ja tagasisidering
 - Osalejad teevad ajurünnaku noorte arvamuse julgustamise viiside kohta. Seejärel moodustatakse tagasisidering, kus kõik saavad jagada oma ideid ja saada teiste arvamusi.
4. Refleksiooniring (0,5 akadeemilist tundi)

Iseseisvad ülesanded osalejatele (iga osaleja valib ühe)

- Valige üks edukalt põlvkondade vahetust teinud vabaühendus ja viige läbi intervjuu, et teada saada, kuidas nad seda tegid. Koostage intervjuu põhjal lühike juhtumiuuring ja esitage see järgmisel kohtumisel grupile.
- Uurige 2–3 lühiintervjuu abil, millised on maakonna vabaühenduste vajadused laste ja noorte kaasamisega seoses. Koostage intervjuude põhjal lühike kokkuvõte

II KAHEPÄEVANE KOOLITUS TARTUS

25.-26. märts 2025

1. Tee vabaühendusse
2. Info levitamine
3. Kogukonna praktika ja malev

1. päeva õpiväljundid:

- Analüüsib edukaid noorte vabaühendustesse kaasamise praktikaid ja koostöövõimalusi;
- Selgitab, kuidas noored leiavad tee vabaühendustesse;
- Planeerib noorte kaasamist kogukonnapraktika ja töömalevlaste projektidesse;

- Selgitab, kuidas levitada noorte kaasamisega seotud infot erinevates kanalites (uudiskirjad, veebilehed jne).

Teemad ja meetodid:

1. Noorte vabaühendustesse kaasamise head näited ja koostöövõimalused (1,5 akadeemilist tundi)

- Meetod: Näidete jagamine ja grupitöö
- Osalejad jagavad oma häid kohalikke näiteid ja praktikaid. Seejärel arutavad rühmad, kuidas neid praktikaid võiks teistes piirkondades rakendada.

2. Kuidas noored leiavad tee vabaühendustesse? (1,5 akadeemilist tundi)

- Meetod: Simulatsiooniharjutus
- Rühmad loovad stsenaariumi, kus noor otsib võimalusi vabaühendusega liitumiseks. Iga grupp esitab oma stsenaariumi (koomiksi kujul) ja pakub välja ideid, kuidas vabaühendus saaks noori paremini kaasata.

3. Kogukonnapraktika ja malevlaste kaasamine (1,5 akadeemilist tundi)

- Meetod: Ühine arutelu
- Osalejad arutavad koos, millised vabaühendused ja kuidas võiksid rakendada kogukonnapraktikat või malevlaste kaasamist.

4. Info levitamine noorte kaasamise kohta (1,5 akadeemilist tundi)

- Meetod: Loeng ja praktiline harjutus
- Koolitaja tutvustab erinevaid info levitamise kanaleid ja strateegiaid. Arutatakse ühiselt, milliseid koolitusi tasub korraldada ning kes on nendeks sobivad koolitajad ja eksperdid. Osalejad loovad enda jaoks sobiva infolevitamise plaani.

2. päeva õpiväljundid:

- Lõimib noorte kaasamise teemat juhtimiskoolitustesse.
- Nõustab vabaühendusi noorte kaasamise teemadel.
- Tuvastab ja kirjeldab põlvkondade vahetuse parimaid praktikaid vabaühendustes.

Teemad ja meetodid:

1. Vabaühenduste nõustamine noorte kaasamise teemadel (2 akadeemilist tundi)

- Meetod: Nõustamissessiooni simulatsioon ja juhtumiuuring
- Osalejad osalevad simulatsioonis, kus nad täidavad nõustaja rolli ja integreerivad nõustamisse vabaühendustesse noorte kaasamise teemat. Tulemusi analüüsitakse ja arutatakse.

2. Noorte kaasamise lõimimine juhtimiskoolitustesse (2 akadeemilist tundi)

- Meetod: Juhtimiskoolituse disain ja rühmatöö

■ Osalejad loovad juhtimiskoolituse plaani, kus noorte kaasamise teema on lõimitud. Rühmad töötavad välja koolituse eesmärgid, sisupunktid ja kasutatavad meetodid ning esitavad oma plaani grupele, kes annab plaanile tagasisidet.

3. Põlvkondade vahetus MTÜdes (1,5 akadeemilist tundi)

- Meetod: Parimate praktikate esitlus ja paneelarutelu

■ Osalejad, kes uurisid parimaid praktikaid põlvkondade vahetuse kohta MTÜdes esitavad oma uurimistöö tulemused. Paneelarutelus käsitletakse, kuidas neid praktikaid rakendada.

4. Refleksiooniring (0,5 akadeemilist tundi)

Iseseisvad ülesanded osalejatele (iga osaleja valib ühe)

- Külaseltsile juhendi koostamine, kuidas kaasata rohkem noori (esimesed sammud, tüüpvead, head näited).
- Valige üks kohaliku omavalitsuse (KOV) või vabaühenduse esindaja ja korraldage temaga intervjuu noorte kaasamise teemal. Koostage intervjuu põhjal tegevusplan, kuidas saaksite antud organisatsiooni noorte kaasamise tegevusi parandada

III KAHEPÄEVANE KOOLITUS TARTUS

28.–29. aprill 2025

1. Võrgustiku kaardistus
2. Takistuste analüüs
3. Edasiarendus
4. Eneseanalüüs

1. päeva õpiväljundid:

- Kaardistab kohalikke noorte kaasamise võrgustikke ja võtmeisikuid;
- Arendab ja loob noorte kaasamise võrgustikke;
- Tuvastab ja lahendab võrgustiku toimimise takistusi;
- Algatab koostööprojekte.

Teemad ja meetodid:

1. Noorte kaasamise võrgustiku arendamine (1 akadeemiline tund)

- Meetod: Arutelu ja praktiline harjutus

■ Osalejad arutavad, kuidas luua ja arendada noorte kaasamise võrgustikke. Nad osalevad praktilises harjutuses, kus nad loovad võrgustiku plaani ja määravad võtmeisikud.

2. Kohalike võrgustike ja võtmeisikute kaardistamine (1,5 akadeemilist tundi)

- Meetod: Kaardistamisharjutus ja paneelarutelu
 - Osalejad koostavad oma piirkonna noorte kaasamise võtmeisikute ja võrgustike kaardid. Pärast kaardistamist toimub paneelarutelu, kus iga osaleja jagab oma kaardi tulemusi ja selgitab võrgustiku toimimist.
3. Võrgustiku toimimise takistuste analüüs ja lahendused (2 akadeemilist tundi)
- Meetod: Probleemilahenduse rühmatöö ja ajurünnak
 - Osalejad arutavad, millised on võrgustiku toimimise peamised takistused ja töötavad välja lahendusi nende ületamiseks. Ideid kogutakse ja jagatakse kogu grupiga.
4. Eneseanalüüs: Valmidus võrgustiku arendajana (1,5 akadeemilist tundi)
- Meetod: Enesehindamise harjutus ja arutelu paarides
 - Osalejad hindavad oma valmisolekut võrgustiku arendajana. Nad kirjutavad üles oma tugevused ja arenguvajadused ning jagavad oma mõtteid paarides.

2. päeva õpiväljundid:

- Kirjeldab kohaliku omavalitsuse rolli noorte kaasamises;
- Hindab noortevolikogude toimimist ja koostöövõimalusi;
- Tuvastab ja selgitab noori kaasavate organisatsioonide, nagu noortekeskused, vabaühendused ja koolid, rolle ja võimalusi;
- Kirjeldab MAK konsultandi rolli ja vastutust võrgustikus ning kavandab tulevikusuundi.

Teemadja meetodid:

1. Kohaliku omavalitsuse roll noorte kaasamises (2 akadeemilist tundi)
- Meetod: Loengjainteraktiivne arutelu
 - Koolitaja tutvustab kohaliku omavalitsuse rolli noorte kaasamises, kasutades praktilisi näiteid ja edulugusid. Arutelu ajal saavad osalejad esitada küsimusi ja jagada omakogemusi (sh KOV võtmeisikute kohta).
2. Noortevolikogude toimimine ja koostöövõimalused (1,5 akadeemilist tundi)
- Meetod: Casestudy analüüs ja simulatsioon
 - Osalejad analüüsivad noortevolikogude edulugusid ja simulatsioonis töötavad nad välja koostöövõimalused noortevolikogudega. Tulemusi analüüsitakse ja arutatakse grupis.
3. Noori kaasavate organisatsioonide roll (1 akadeemiline tund)
- Meetod: Organisatsioonide tutvustus ja grupiarutelu
 - Osalejad tutvuvad noori kaasavate organisatsioonidega, nagu noortekeskused, vabaühendused ja koolid. Grupiaruteludes analüüsitakse nende organisatsioonide rolli ja võimalusi koostööks.

4. MAKkonsultandi roll ja tulevikuvõimalused (1 akadeemiline tund)

- Meetod: Tuleviku planeerimise harjutus
- Osalejad uurivad MAK konsultandi rolli ja vastutusi. Nad töötavad välja tegevusplaani, kuidas tulevikus võrgustikku arendada ja kuidas konsultandi roll võiks muutuda.

5. Refleksiooniring (0,5 akadeemilist tundi)

Iseseisvad ülesanded osalejatele

- Koostage tegevusplan, kuidas kavatsete osaleda ja panustada oma piirkonna noorte kaasamise võrgustiku arendamisse. Mõelge välja üldine strateegia ja konkreetset esimesed sammud.
- Valige üks noori kaasav organisatsioon (nt noortekeskus või kool) ja koostage juhend, kuidas nad saaksid oma noorte kaasamise tavasid parandada. Juhendis võiks olla esimesed sammud, tüüpvead ja head näited.

JÄRELKOHTUMINE SUMINARIL

Ühepäevane järelkohtumine (6 akadeemilist tundi)

Õpiväljundid:

- Analüüsib ja hindab koolituse käigus omandatud teadmisi ja oskusi;
- Koostab individuaalse tegevusplaani noorte kaasamise kohaliku võrgustiku arendamiseks;
- Kavandab strateegiad info levitamiseks ja noorte kaasamise edendamiseks.

Teemad ja meetodid:

1. Vahepealne kogemusõpitu rakendamisel (3 akadeemilist tundi)

- Meetod: Grupiarutelu
- Osalejad analüüsivad ja hindavad oma edusamme ja väljakutseid, jagades oma mõtteid grupiarutelus. Grupid jagavad kokkuvõtet ja toimub laiem arutelu.

2. Koolituse kokkuvõte ja tagasiside (3 akadeemilist tundi)

- Meetod: Loeng ja tagasisidering
- Koolitajad annavad viimased olulised mõtted programmi teemadel (täpsemad teemad kokkuleppel tellijaga).
- Toimub refleksiooniring, et hinnata koolituse kasulikkust osalejatele ja parendusvaldkondi tulevikuks.

Domus Dorpatensise Sihtasutuse hinnang MAK konsultantide arenguprogrammile

Martin A. Noorkõiv

Programmi mõttes tervikuna võib öelda, et kõige olulisem oleks tagada **motiveeritud osalejate** grupp - see tähendab, et programmi võiks toimuda omal soovil kandideerimine, et osalema leida kõige enam sisemiselt motiveeritud inimesed, kel näevad ise, miks neil seda programmi vaja võiks olla.

Seekordses programmis osalejatel ei olnud esialgu suurt sisemist motivatsiooni programmi teemadel õppida, kuid tänu vastavatele sessioonidele ja refleksioonidele enamus siiski leidsid need nurgad, mis võiksid oma töös vajalikud ja tähenduslikud olla ning osalesid kohapealsetes tegevustes aktiivselt. Samas oli selge, et nende sisemine motivatsioon oli piiratud ning seega ka nende valmisolek ise juurde õppida.

Teiseks oli programmil liiga suur **teemade hulk** - väiksem teemade hulk võimaldaks keskenduda ühel koolituspäeval 1-2 teemale ning võtta need ette sügavamalt. Praeguses formaadis oli pidevalt dilemma metoodika valikuga - päriselt põhjalik interaktiivne meetod (nt simulatsioon) oleks võtnud üksi 4-5 tundi, kuid siis poleks jõudnud kõiki teemasid katta. Seetõttu valisime mitmel juhul teha interaktiivseid osi lihtsamal kujul, mis aga muutusid mõnikord osalejate jaoks igavateks (ja nad hakkasid omavahel muust rääkima).

Kolmandaks võiks metoodiliselt olla veidi **väiksem fookus interaktiivsetel osalusmeetoditel** . Interaktiivsed meetodid eeldavad kas a) väga häid eelteadmisi; b) suurt hulka kohustuslikku kodulugemist-uurimist (mis omakorda eeldab väga kõrget sisemist motivatsiooni või väga tugevat välise motivatsiooni mehhanismi). Ilmselt on realistlikum täiendada programmi siiski igas põhiteemas loenguliste osadega, mis annavad alusteadmised, mille baasilt interaktiivsed osad saavad toimuda. Neid osi saaksid teha ka mõne teema osas põhikoolitajate kõrval välised esinejad (omaette küsimus, et kuidas see hanke raames toimiks).

Lisamõtted sisu osas

- Sõltuvalt osalejate profiilist võiksid mõned teemad olla kas sügavamad või pinnapealsemad (nt nõustamistemaatika polnud nõustajatele ilmselt nii palju vaja, KOV ametnikele pole jällegi KOVi toimimist vaja õpetada). St see variatsiooni võimalus võiks ehk siis ka hankes olla kuidagi kirjas.
- St üldiselt oleks ilmselt mõistlik kõigi hankes kirjas olevate teemade juures võimalusel ära märkida, et millised võiksid saada väga põhjaliku käsitluse ja millised pigem üldisema tutvustuse.
- Soovitame jätta ka edaspidi osalejate enda valitud kodused ülesanded koos suure variatsiooniga. Need suurendavad tõenäosust, et a) neid tehakse üldse; b) neist on kasu osalejatele endale.
- Meie soovitus oleks ka üldiselt nn koduste tööde osas valida selgelt kas üks või teine lähenemine: a) need esitatakse ja neid kontrollitakse ning nende eest saadakse siis ka hinnangud jne, millest sõltub programmi edukalt läbimine (st tugev välise motivatsiooni süsteem); b) neid ei esitata ega kontrollita ja nende ainus väärtus on sisemine (tervikuna sisemise motivatsiooni süsteem). Teine on muidugi olemuslikult "riskantsem", kuid meie kogemuses, kui sisemise motivatsiooni mehhanismid on üldiselt paigas (osalejate valik, programmi sisu, autonoomia ülesannete valikul), siis sisemise motivatsiooniga süsteemis toimub märksa rohkem reaalselt õppimist ja arengut (mitte kodutööde "tuima äratagemist", sest peab).
- Ilmselt on mõistlik teha ka programmi (lisa)lugemismaterjalide osa. See on veidi ilmselt ka eelarve ja autoriõiguste küsimus (et mida tohib tegelikult vabalt jagada ja levitada).
- Soovitame ka tugevalt jääda selle juurde, et hübriidosalemist mitte lubada. Meie kogemuses toimib kas üleni füüsiline või üleni digitaalne programm, vahepealsed kipuvad tegema kehvemaks mõlemat (kohapealne osalus kehvem, digitaalne õppimine ka kehvem).
- Osalemise ja hiljem saabumiste ning varem lahkumiste osas. On variant see ka selgelt reeglitesse sisse panna. Oleme teinud nt selliste reeglitega, et kogu programmist saab maksimaalselt puududa 1 päeva, muidu ei lähe osalus arvesse ja jääb programm lõpetamata. Mh reeglina, et hilinemine või varem lahkumine läheb arvesse 0,5 päevana ja kaks korda viib programmist lahkumiseni. Aga oluline on, et need reeglid on selgelt enne programmi algust kommenteeritud ja usutavad.

Tehnilise korralduse osas

- Sõltuvalt grupist tundub väga mõistlik ka jääda ühise ööbimiskoha ja õhtusöökid juurde (soovitame see ka hankesse lisada, et võiksid olla päriselt väljas õhtusöögid). Need mõjuvad alati koolitusgruppide sotsiaalsusele hästi ning soodustavad seekaudu aktiivset osalemist programmis.
- Toitlustuse ja ööbimiste vabaühenduste eelistamine võiks olla selge, et millisel juhul siiski mitte neid eelistada. Seekordses hankes oli märgitud üsna madalad ootused majutusele (pesemisvõimalus samas hoones jms), kuid tegelikult eeldasime siiski, et täiskasvanud osaleja ootused on kõrgemad.
- Toitlustuse puhul tasuks ka läbi mõelda, kas on nii palju toekaid kohvipause tarvis, kui lõuna või hommikusöök on just paar tundi varem toimunud.
- Viimaks soovitame hankes selgelt ära määrata, et programmi läbiviija vastutab programmi suhtluse eest osalejatega (ja saab selleks ka vastava ligipääsu kohe algul). Siis on võimalik programmi läbiviijal ka läbi mõelda (mh ka motivatsiooni puutuv) suhtlusplaan (meeldetuletused, ülesannete kirjeldused, tehnoinfo jne).

Arenguprogrammi tagasiside veebruar-aprill 2025. Mõttekillud kõigilt osalejatelt.

Siin on kokkuvõtlikult kõigilt arenguprogrammis osalejatelt saadud tagasiside ja mõttearendused.

1. Isiklik areng ja taipamised

- Koolitusel osalemine aitab paremini mõista üldist konteksti ja näha asju kõrvalt, mida ise ei pruugi märgata.
- Tekib tunne, et väikeste tegudega saab maailma muuta.
- Mõned teemad (nt motivatsiooniteooriad) on küll tuttavad, aga iga kord kõnetab midagi uut – nt autonoomia tähtsus motiveerimisel.
- Koolitusel tekib pidevalt uus teadmine, mis vahetab välja senise arusaama – areng toimub kihthaaval.
- Võrgustikutöö kaardistamine paberil oli eriti selge ja käegakatsutav meetod.
- Harjutused aitavad tunnetada, mida teha olukorras, kui ei tea vastust, ning milliseid strateegiaid saab kasutada.
- Tundus, et on hästi, kuid täna läks kõik jälle keerulisemaks. Avas asju, et kõik ei toimigi nii nagu ma arvasin.
- Pean oluliseks arendada enda oskusi baasväärtustest rääkides (tema arusaamad vs KOV ametnike arusaamad ei klapi, peab rääkima nõ algusest peale justkui lapsele).
- On tore, et oleme defineerinud selle, mis kodanikuühiskonnas vajaks toetust ja arendamist, see ei ole iseenesest mõistetav. Mida saan isiklikul tasandil teha – saan alati küsida ja plaanib seda teha: Kas olete mõelnud noorte kaasamisele?
- Tunne, et saan väikeste asjadega maailma muuta.
- See ongi see mis me teha saame – küsida ja nügida, mitte ise korraldada. Me saame aidata, on hea meel, et on keskendunud sellele, et kuidas meie aitame vabaühendusi.

2. Noorte kaasamise teemalised tähelepanekud

- Noorte kaasamine vajab pikaajalist vaadet – ei piisa lihtsalt projektist, vaid tuleb mõelda süsteemselt ja tulevikku suunatult.
- Tekib taipamine, et ka enda kogukonnas on noori olemas – tuleb vaid teadlikumalt kaasata.
- Noorte kaasamine eeldab muutusi organisatsioonis – ei saa jätkata vanade mustrite järgi.

- Oluline on motiveerida neid, kes omakorda peavad teisi motiveerima – kaasamise töö toimub mitmel tasandil.

3. Koolituse kohta üldine tagasiside

- Suurt väärtust nähakse aruteludes, juhtumite jagamises ja kolleegidelt õppimises.
- Simulatsioonid ja rollimängud, ehkki mitte kõigile meelepärased, on kasulikud – aitavad läbi mängida reaalseid olukordi ja kinnistada teadmisi.
- Tööriistade saamine praktiliste olukordade lahendamiseks on oluline igapäevatoös.
- Vajadus raamida ja süsteemidesse paigutada olukordi – individuaalne lähenemine on tähtis, aga vahel on kasu struktureeritusest (nt maatriks).
- Arenguprogramm pakub järjestikku taipamisi – kui üks asi saab selgeks, tekib uus perspektiiv.
- Koolituspäevadel oli tunda rõõmu, huumorit ja mängulisust, mis aitasid kaasa paremale õppimisele ja mõttevahetusele.
- Kogemus, et koos mõeldes ja läbi mängides saab rohkem kui ainult teooriat kuulates.
- Võrgustiku läbitöötamine paberi peal on väga hea meetod (esimesest päevast).

4. Lisatähelepanekud

- Tunnustamine ei pea olema suurte sündmustega seotud – tuleks teha igapäevaselt ja siiralt.
- Tunnustamine „tunnustamise pärast“ ei tööta – oluline on sisu ja hetk.
- Arutleti selle üle, kas tunnustamine motiveerib – arvamused jagunesid, aga enamus leidis, et sihipärane ja ehtne tunnustus omab mõju.
- Tuleb eristada, kellega saab kohe edasi liikuda ja keda tuleb lasta küpseda järgmisesse arengufaasi.
- Selgeks sai, et lihtsam on töötada nende inimestega, kes juba tahavad tegutseda – vastupanu ei pea murdma, vaid saab toetada küpsemist.
- Oluline on järjepidevus – teatud teemad (nt meetmete kaardistamine, motivatsioon, tunnustamine) vajavad mitmekordset läbitöötamist, et päriselt kinnistuks.

7. Tulevikuvaade ja koostööideed

- Soov kaasata edaspidi ka MAKe ja korraldada üle-eestiline õppereiside sari, külastades häid ja toimivaid näiteid.
- Osalejad tunnetavad, et nende roll on nügida, toetada ja küsida – mitte kõikide probleemide ise lahendamine, vaid suunamine.

Arenguprogrammi viimane päev 20.06.2025. Tagasiside protokoll

20. juuni 2025 kell 10.00- 13.00

Hindamiskoosoleku toimumiskoht: Eismaa puhkekeskus, Lääne-Virumaa.

Koosoleku juhataja: Martin Noorkõiv (DD Sihtasutus).

Koosoleku protokollija: Mae Rae.

Osalesid: 2025. aastal arenguprogrammis osalejad, Leana Liivson (KÜSK), Mae Rae (KÜSK), Ene Krönström (RTK) ja Martin A. Noorkõiv.

Mida maha võtta:

- Mitte midagi. Üle vaadata – mõni teemakäsitus, mis ei suhestunud MAK konsultantidega (ma ei ole noorsootöötaja). Osade teemadega raske suhestuda – enne teemat oleks võinud olla rohkem teooriat.
- Nt KOV ja noorsootöötajate teema. MAK ei tea täpselt, kuidas KOVide noorsootöö toimib.
Nõustamise kodutöö võib kodus harjutada, sest seda teevad nad niikuinii igapäevaselt. (Samas teisele grupile meeldis nõustamise ülesanne koolituspäeva raames).
- Tagarida, kes ei osale programmis, aga samas on kohal ja räägib kaasa (KÜSKi omad, Mae ja Leana, presiidium).
- Arutelusid ja arutelude aega veidi kokku tõmmata. 45 min ja 30 min tundus pikad ajad ja aju jõudis mujale minna.
- Grupitööde aeg võiks lühem olla (hetkel pool aega räägid asjast, teise poole ajad niisama juttu). (HANKESSE KIRJA).
- Esmaspäev alguse jaoks ei ole hea (seekord oli ühel päeval, üldjuhul hea, et algus oli T v K).
- Osad hanketeemad võiks maha võtta.

Mida jätta:

- Tore, et KÜSK ka osales, ühendada ööbimine.
- Tuumikülesanded, kuid ühel päeval üks tuumikülesanne, kolm pikka ülesannet on võib-olla palju.
- Koolitajad – Martin ja Reelika.

- Variantidega kodutöö, saad ise valida mida teed.
 - Simulatsioonid, lavastused, soojendustutvustused.
 - Metoodika tasakaalukus.
 - Ühine ööbimine, õhtusöök - sotsialiseerumine. Öömaja- kompaktne ühises majas, mitte suur hotell.
-
- Motivatsiooniteooria ülekontrollimine.
 - Drive kaust materjalidega+ lisalugemised. Keskkond materjalide jaoks.
 - Asukoht – kõik ei pea Tallinnas toimuma. (Hankes tingimus, et peab olema ligipääsetav ühistranspordiga, mis kahjuks välistab paljud asukohad).
 - Hanke eestvedajad andsid võimaluse tulla kohale ka eelmisel õhtul, et ei peaks ülivara reisima.

Mida juurde panna:

- Üsna sarnase taustaga inimeste grupp - üksteiselt õppimist on grupis vähe. Välist teadmist võiks rohkem olla.
- Materjali lisalugemise võimalus. Igaüks saab end vajadusel teemat täiendada.
- Rollide selguse ülerääkimine.
- Võimalik loobuda osalemisest, nt kui esimese kahe loengu ajal saab selgeks, et see ei ole päris sinu teema.
- Programmi kandideerimise mehhanismis on motivatsiooni faktor tähtis.
- Noore aju areng - kuidas aju toimib. Kuidas suhtuda.
- Võtme pädevused - refleksioon, mida sellest õppis.
Eneseanalüüs - mitteformaalõppe ülesehitus?!
- Parkimise info - kus ja kuidas saaks paremini.

MUU!

VAJADUS – kas me mõtestame seda oma isikliku töölaua vajadusena. Kas on neid MTÜsid, kes tahavad noori kaasata, et meil oleks neid vaja suunata. Enne programmi oleks võinud rohkem kaasata sihtrühma vajaduste kaardistamisse (tegelikult toimus mitme erineva grupiga). Mida seoses noortega meil tänapäeval vaja teada on? MAKid ise ei avaldanud soovi, et neile oleks vaja arenguprogrammi noorte kaasamise osas.

Kas ja kus on info-statistika, mis näitab, et noori ei kaasata? (Statistika on isegi olemas nt see kui paljud noored teevad vabatahtlikku tööd nt näiline ja päris kaasamine? Kuidas kaasatakse - kas noored ainult osalevad sündmustel või saavad neid ka ise korraldada).

ONLINE osalemine - kas ja miks peaks olema? Oluline on see, et kogete koos, ühine infoväli, kogemuste vahetamine. Kohapeal ka palju simulatsioone, töögrupe jne.

Kas *online* osalemine vähendaks osalemist? Siis paljud valiksid nõ kergema võimaluse ja ei osaleks kohapeal.

Kohalolu aitab reaalselt teemas kohal olla.

Varem lahkumine (rongid, bussid, lapsed ja mehed jne) - olenes hankest. DD Sihtasutuse enda programmides on üsna range kord - kui lahkud varem, siis kukud programmist välja. Sama ka kodutöödega.

Varasemat lahkumist, vahepeal pendeldamist (eriti mõni, kes elas ise Tartus, pendeldasid väga palju). Osade puhul ka arvutis muude asjade tegemine (tööülesandeid on vaja teha, aga mõnikord oli selle tõttu kohalolu puudlik, ka KÜSKi enda töötajate seas, kes tegelikult olid osalised arenguprogrammis). KÜSK märkas seda ka ise ning on hea teema järgmiseks korraks. Oli ka mõjuvaid põhjuseid, mis olid aktsepteeritavad.

Kas peaks rangemalt järgima?

Analüüs (projektijuhi vaade)

Projektimeeskonna, arutelude, osalejate tagasiside ja muud moodi arvamuste kogumisel Järelduste kokkuvõte.

1. Mis on arenguprogrammis hästi

Sisu ja ülesehitus

- Struktuur ja järjepidevus: Koolitusprogramm on loogiliselt üles ehitatud, teemad arenevad sügavuti ja järjestikku (nt uskumustest võrgustikutööni).
- Tugev metoodika: Aktiivõppe meetodite kasutus, simulatsioonid, refleksioonid, juhtumiuuringud – kõik loovad tugeva aluse praktiliseks õppeks.
- Kodutöö valikuvabadus: Osalejate jaoks motiveeriv ja paindlik, toetab sisemist motivatsiooni.

Tagasiside ja refleksioon

- Refleksiooniringid ja järelkohtumine: Refleksioon toetab õpitu kinnistumist ja isikliku tähenduse leidmist.
- Osalejate taipamised: Reaalne mõju osalejate maailmapildile ja tööpraktikale – koolitus ei jäänud teoreetiliseks.

Organisatoorne korraldus

- Hea sotsiaalne keskkond: Ühine õõbimine, õhtusöögid ja loov õhkkond loid tugeva grupidünaamika.
- Drive-kaust ja lisamaterjalid: Võimalus ise edasi süveneda, mis tugevdab isiklikku arengut.

2. Mis vajab parandamist

Motivatsioon ja sihtrühm

- Osalejate vähene sisemine motivatsioon alguses: Kohustuslikkusest osalemine mõjutas programmi tulemuslikkust.
- Sihtrühma segasus: MAK konsultantide ja KOV ametnike vajadused ei ühti täielikult; sisu ei pruugi kõigile võrdselt sobida.

Ülekoormatus ja tempostus

- Liigne teemade rohkus: Programmis liiga palju teemasid korraga, mis ei võimalda süvitsi minna – see takistas tõsiselt interaktiivsete meetodite rakendamist.
- Liiga pikad arutelud ja grupidööd: Osalejate tähelepanu hajub, tempo kannatab. (Nt 45 minutit arutelu oli liiast.)

Osalemisreeglid ja distsipliin

- Puudulik kohalolekukontroll ja distsipliin: Mõned osalejad töötasid arvutis muudel teemadel, hilinesid või lahkusid varem – see mõjutas kogu grupi kogemust.
- Hübriidõppe puudumise õigustatus: selge arusaam, et segavorm ei tööta, aga see tuleks paremini eelnevalt kommunikeerida.

Metoodiline tasakaal

- Liigne interaktiivsus ilma ettevalmistuseta: interaktiivsed meetodid vajavad eelnevat ettevalmistust ja baastadmisi – nende puudumisel osad tegevused ei toimi.

3. Ettepanekud edasiseks tegutsemiseks ehk arenguvõimalused

Osalejate valik ja motivatsioon

- Kandideerimisega osalemine: luua võimalus vabatahtlikuks kandideerimiseks, et osaleksid ainult need, kellel on sisemine huvi.
- Motivatsiooni-intervjuud või ankeet: Enne programmi algust hinnata valmisolekut ja vajadusi.

Teemade fookuseerimine ja süvitsi minek

- Kitsam fookus igal koolitusel: iga päev maksimaalselt 1–2 süvateemat, mida toetavad asjakohased loengud ja praktilised harjutused.
- Vähem on rohkem: vähendada teemade hulka, aga suurendada sügavust ja tähendusrikkust.

Programmi modulaarne ülesehitus

- Erinevad moodulid eri profiilidele: näiteks eraldi moodul KOV ametnikele, eraldi MAK nõustajatele. Nii saab sisu paremini sihtrühma järgi kohandada.
- Asukohapõhine süvateemakäsitus näiteks maakonnas tegutsev konsultant ja tema võrgustik osalevad ühiselt arenguprogrammis.
- Valikuline süvenemine: osaleja saab valida, millistes moodulites osaleb – isikupärasem arengutee.

Teoreetiline baas ja materjalid

- Loengud ja sisukad materjalid: Iga praktilise tegevuse eel võiks olla tugev loenguline osa või sissejuhatus (ka videotena kättesaadav).
- Lisaõppematerjalide portaal: püsiv platvorm (nt Moodle vmt), kust saab lugemismaterjale, tööriistu, videoid jne.

Reeglistik ja osalemise raamistik

- Selged osalemisreeglid: puudumiste, hilinemiste ja varase lahkumise osas peaks olema karm, kuid ette teada süsteem.
- Tuleb olla kohal nii füüsiliselt kui vaimselt: eriti, kui kasutatakse interaktiivseid meetodeid.

Mõõtmine ja mõjuanalüüs

- Tulemuste mõõtmine: enne ja pärast koolitusprogrammi küsitlus osalejate enesehinnangute, teadmiste ja hoiakute osas.
- Jälgitav mõju: mõõta, kas ja kuidas muutus osalejate tööpraktika – kas nad reaalselt aitasid noori kaasata ja millised muutused toimusid MTÜdes.

LISA

Lisa 1. Hanke viitenumbriga 281858 tehniline kirjeldus.

Riigihanke nimetus

„Maakondlike arenduskeskuste kodanikuühiskonna konsultantide arenguprogrammi läbiviimine Kodanikuühiskonna Sihtkapitali SA-le“

Viitenumber: 281858

TEHNILINE KIRJELDUS

Tellija

SA Kodanikuühiskonna Sihtkapital

Viljandi 2024

SISUKORD

1.	Lepingu ese	26
2.	Taustainformatsioon	26
3.	Arenguprogrammi sihtgrupp	27
4.	Koolituse eesmärgid	28
5.	Koolitusprogrammi teemad	28
6.	Koolituse formaat	29
7.	Koolitusprogrammi kestus ja maht	30
8.	Koolituse korraldus	30
LISA 1. KONSULTANDI PÄDEVUSED		32

Lepingu ese

Tellija soovib tellida maakondlike arenduskeskuste (edaspidi MAK) vabaühenduskonsultantidele ja vabaühenduste nõustamisega tegelevatele ametnikele arenguprogrammi läbiviimise. Arenguprogramm on MAK vabaühenduskonsultantidele (edaspidi ka MAK konsultant) abiks nende töös - seahulgas nõustamisteenuse pakkumisel ja vabaühenduste võimestamisel maakondades.

Arenguprogramm tuleb läbi viia 20 inimesele ühe grupina.

1.1. Arenguprogrammi tulemusena osaleja:

1.1.1. Annab vabaühendustele proaktiivselt nõu noorte kaasamiseks.

1.1.2. Korraldab kaasamisteenuse koolitusi ja põimib noorte kaasamise teemat MTÜde juhtimiskoolitustesse.

1.1.3. Levitab vabaühendustele noorte kaasamiseks vajalikku infot uudiskirjades, mtyabi.ee veebilehel jm asjakohastes kanalites.

1.1.4. Panustab aktiivselt oma piirkonna noorte kaasamise võrgustikus: on kursis piirkonnas toimuvaga ning osaleb võrgustiku tegevuses ning vajadusel viib osapooli omavahel kokku või algatab kohtumisi.

Taustainformatsioon

Projekt „Kodanikuühiskonna mõju suurendamiseks ja arengu toetamiseks“ on 06.09.2023 siseministri käskkiri nr 1-3/106, mille elluviija asutuseks on SA Kodanikuühiskonna Sihtkapital. Toetatavad tegevused panustavad rakenduskava poliitikaeesmärgi nr 4 „Sotsiaalsem Eesti“ prioriteedi nr 6 „Sotsiaalsem Eesti“ erieesmärgi (h) „soodustada aktiivset kaasamist, et edendada võrdseid võimalusi, diskrimineerimiskeeldu ja aktiivset osalemist, ning parandada eelkõige ebasoodsas olukorras olevate rühmade tööalast konkurentsivõimet“ saavutamisesse. Teiseks panustavad toetatavad tegevused „Eesti 2035“ sihi „Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud“ alasihti „Koostöömeelne ühiskond“ ning valdkondliku arengukava „Sidusa Eesti arengukava 2021–2030“ alaeesmärgi „Eesti on inimesekeskne ning kogukondade ja kodanikuühiskonna arengut soosiv riik, kus inimesed on väärtustatud ja kaasatud, jagavad demokraatlikke väärtusi ning aktiivse osalusega kogukondlikus ja ühiskondlikus tegevuses parandavad elukeskkonda.“ Kolmandaks: toetatavate tegevuste eesmärk on arendada avaliku sektori, erasektori ja vabakonna partnerlust kohalikul tasandil ning tõsta laste ja noorte teadlikkust ühiskonnas toimuvast ja oskust selles aktiivselt kaasa rääkida, arendades vabaühenduste oskusi lapsi ja noori kaasata.

„Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027“ (edaspidi rakenduskavas) on välja toodud, et lastesse ja noortesse investeerimine on kulutõhusaim viis, kuidas ennetada ja lahendada Eesti riigi majanduse, tööhõive, sotsiaalkaitse, õiguskaitse ja tervishoiuga seotud probleeme. Eelnõu alusel ellu viidavad tegevused on rakenduskavaga kooskõlas, kuna aitavad suurendada kohalike kogukondade ja kodanikuühiskonna mõjuvõimu kodanikualgatuse arendamisel, et noori paremini kaasata.

Kodanikuühiskonna uurijad on seisukohal, et vabaühenduste tegevuses osalemine suurendab ühiskonnas inimeste vahelist usaldust. Lisaks panustatakse nii kogukonnatunde tugevnemisse, suurendatakse inimeste poliitilise osaluse võimalusi, arendatakse ühiskondliku tegutsemise oskusi ja kujundatakse kodanikuühiskonda toetavaid väärtushinnanguid. See kõik omakorda suurendab ühiskondlikku sidusust, mis on üks Eesti strateegilisi arengueesmärke.

Laiem tegevuse eesmärk on vabaühenduste laste ja noorte kaasamis- ja osalemisoskuste tõstmine. Antud koolitusprogrammi raames on sihtgrupiks vabaühenduste nõustajad (edaspidi MAK) maakondlikes arenduskeskustes. Maakondlike arenduskeskuste vabaühenduste konsultandid teevad koostööd erinevate osapooltega: vabaühendused, KOVid, noorsootöö- ja haridusasutused. Nad saavad eri osapooli kokku viia ja nügida neid koostööle, et piirkonna lapsi ja noori kaasataks võimalikult hästi.

Koolitusprogrammi eesmärgiks ei ole MAK konsultante noorsootöötajateks koolitada, vaid aidata neil kasutada oma potentsiaali noorte kaasamise valdkonna edendamises. Näiteks saavad konsultandid nõustada vabaühendusi noorte kaasamise teemadel, julgustada noorsootöötajaid noortele pakkuma kogukondlikke heakorratöid või noori puudutavates küsimustes tuletada KOVi esindajatele meelde noorte kaasamise olulisust. Hanke ettevalmistuse käigus intervjuueriti 6 MAK MTÜ konsultanti, et uurida nende vajadusi ja senist valdkondlikku praktikat.

Arenguprogrammi väljatöötamist ja läbiviimist rahastatakse Euroopa Liidu kaasrahastatud meetme tegevuse „Kodanikuühiskonna mõju suurendamiseks ja arengu toetamiseks“ raames ja riigieelarvest selle kaasfinantseerimiseks ettenähtud vahenditest. Meetme tegevuse eesmärk on läbi projektis kavandatud sekkumiste kaudu tagada kodanikuühiskonna järjepidevuse ja mõju kasvatamine.

Arenguprogrammi sihtgrupp

Peamiseks sihtgrupiks on maakondlike arenduskeskuste MTÜ konsultandid. Lisaks tasuks kaasata koolitusele noorte ettevõtlikkuse arendamisega tegelevad koordinaatorid – projektijuhid maakondlikes arenduskeskustes. Arenguprogrammi läbivija peab arvestama sihtgrupi taustaga, sealhulgas:

3.1. MTÜ konsultantidel on erinev noortega töötamise kogemus. Mõned neist on varem töötanud noorsootöötajana, õpetajana või KOV noorsootööspetsialistina. Osadel aga pole eriti kogemust noortega töötamisel.

3.2. Tuleb ka silmas pidada, et noortevaldkonna taustaga MAK MTÜ konsultant ei pruugi tingimata noorte kaasamise teemadega tegeleda. Näiteks on tal palju muud tööd või seda ei peeta oluliseks osaks tema tööst.

3.3. MTÜ konsultandi ja noorte ettevõtlikkuse arendajate koostöö tihedus on eri MAKides erinev. Mitmed intervjuueritud konsultandid tõid välja, et koostöö võiks olla parem.

3.4. Koolitusel osalejate seas võib olla konsultante, kes on alles lühikest aega maakondlikus arenduskeskuses töötanud ja ei oma veel nii head ülevaadet toimuvast. Osad konsultandid on aga väga pika kogemusega.

3.5. Maakondades on väga erinev elanike ja kohalike omavalitsuste arv. Väiksemas piirkonnas jääb rohkem aega kogukonnategevusteks ja arendustööks, sest vabaühenduste nõustamisi on vähem. Suurema rahvaarvuga ja enamate KOVidega maakonnas on põhirõhk ühingute nõustamisel ja kõigis KOVides toimuvaga on raskem end kursisi hoida.

3.6. MTÜ nõustamisel käib noori pigem vähe. Suuremates maakondades on nõustamisklientide seas mõningaid noori või vähemalt nooremapoolseid inimesi. Väiksemates kohtades on nõustamise kliendid peamiselt pensionieelikud ja pensionärid.

3.7. Noorte sihtgrupi mõttes eristuvad piirkonnad, kust enamik noori lahkub peale keskkooli piirkondadest, kus on võimalik ka 18+ noori kaasata.

Koolituse eesmärgid

Koolitus arendab konsultandi hoiakuid, teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud laste ja noorte kaasamis- ja osalemisostkuste tõstmiseks vabaühenduste tegevusse. Konsultandi pädevused on täpsemalt kirjeldatud tehnilise kirjelduse lisa 1.

Koolitusprogrammi järgselt konsultant:

4.1. Annab vabaühendustele proaktiivselt nõu noorte kaasamiseks.

4.2. Korraldab kaasamisteemalisi koolitusi ja põimib noorte kaasamise teemat MTÜde juhtimiskoolitustesse.

4.3. Levitab vabaühendustele noorte kaasamiseks vajalikku infot uudiskirjades, mtyabi.ee veebilehel jm asjakohastes kanalites.

4.4. Panustab aktiivselt oma piirkonna noorte kaasamise võrgustikus: on kursis piirkonnas toimuvaga ning osaleb võrgustiku tegevuses ning vajadusel viib osapooli omavahel kokku või algatab kohtumisi.

Koolitusprogrammi teemad

Järgnevalt on välja toodud olulisemad teemad ja küsimused, mida koolitustel katta. Teemade valik lähtub pädevusmudelist (lisa 1) ja konsultantidega läbi viidud intervjuudest, töövõtja võib tellija kooskõlastuse alusel teemade valikut täiendada. Koolitusprogrammi teemad on:

5.1. Laste ja noorte kaasamine.

5.1.1. Tehnikad ja näited: kuidas lapsi ja noori kaasata, kuidas erineb täiskasvanute kaasamisest? Milliseid kaasamisvormi noored eelistavad?

5.1.2. Motivatsiooniteooria (enesemääratlusteooria): millistel tingimustel on noored valmis vabatahtlikku tööd tegema?

5.1.3. Eneseanalüüs: millised on minu uskumised seoses noorte kaasamisega? Kuidas reageerin tagasilöökidele kui noorte kaasamine ei õnnestu?

5.1.4. Kuidas leida kergesti noortevaldkonna infot? Milliseid inspireerivaid noorteühendusi ja -algatusi on Eestis?

5.2. Noorte kaasamine vabaühendustes.

- 5.2.1. Head näited noorte kaasamisest, sh noorteühingute ja küla- või asumiseltside koostöö võimalused; noorte kaasamine keerulisemates piirkondades (hajaasustus, paneelmajad, väikelinnad ilma asumiseltsideta).
- 5.2.2. Kuidas noor leiab vabaühendusse tee? Mis teda seal kõnetab? Kuidas julgustada noori oma arvamust väljendama?
- 5.2.3. Kuidas kaasata vabaühendusi kogukonnapraktika, malevlastele töö jms pakkujatena?
- 5.2.4. Kuidas on edukalt põlvkondade vahetust tehtud MTÜdes?
- 5.3. Vabaühenduste nõustamine ja koolitamine noorte kaasamise teemadel
 - 5.3.1. Millised on maakonna vabaühenduste vajadused laste ja noorte kaasamisega seoses?
 - 5.3.2. Vabaühendused ei oska vahel noortega suhelda ja neid kaasata, ootavad liiga kiiresti tulemust ja ei leia noortega ühist keelt. Kuidas saab vabaühenduste konsultant neid aidata?
 - 5.3.3. Kuidas lõimida noorte kaasamise teemat vabaühenduste nõustamisse?
 - 5.3.4. Milliseid valdkondlike koolitusi tasub korraldada, kes on sobivad koolitajad ja eksperdid?
- 5.4. Noorte kaasamise võrgustiku arendamine maakonnas
 - 5.4.1. Kohalike laste ja noorte kaasamise võrgustike kaardistamine: kes tegelevad noorte kaasamisega teemadega?
 - 5.4.2. Mis on võrgustiku toimimise takistused?
 - 5.4.3. Eneseanalüüs: kuidas tunnen end võrgustiku arendajana, kuivõrd olen valmis end "ise külla kutsuma" kui mind ei ole kaasatud?
 - 5.4.4. Milline on MAK konsultandi roll võrgustikus seni ja milline võiks olla tulevikus?
- 5.5. Kohaliku omavalitsuse roll noorte kaasamises
 - 5.5.1. Kuidas mõtestavad KOVid noorte kaasamise kasulikkust, millised on head näited?
 - 5.5.2. Kuidas leida õiged võtmeisikud, keda KOVides kaasata?
 - 5.5.3. Head näited, kuidas KOVid on noori kaasanud.
 - 5.5.4. Kuidas toimivad noortevolikogud maakonnas ja milliseid koostöövõimalusi nendega nähakse?

Koolituse formaat

Koolitus on praktiline, lähtub osalejate vajadustest ning kasutab aktiivõppe meetodeid (diskussioon, grupitöö, juhtumiuuring, simulatsioon jne). Koolitustesse tuleb kaasata ka kohalikke häid näiteid noorte kaasamisest vabaühendustes. Koolituse täpsemad tingimused:

- 6.1. Vähemalt 80% koolitusprogrammist toimub näost-näku koolitusena.
- 6.2. Füüsilisi kohtumisi võib kombineerida virtuaalse eeltööga, kus tutvutakse materjalidega ja arutatakse nende üle veebis. Sellele järgneks ühises ruumis praktiline osa.
- 6.3. Välistatud on hübriidkohtumised, kus samal ajal on osalejad veebis ja koolitusruumis.
- 6.4. Koolitusel on praktiline väljund, mis lepitakse kokku koolitusel osalejatega. Koolituse praktiline väljund peaks lähtuma osaleja huvidest ja vajadustest, kuid ei pea olema kõigile osalejatele sama.

Näiteks võiksid olla väljundid:

6.4.1. Heade näidete kokku kogumine, et inspireerida kohaliku omavalitsuse töötajaid ja vabaühenduste eestvedajaid lapsi ja noori rohkem kaasama. Näiteid saavad konsultandid kasutada oma töös ja levitada mtyabi.ee lehe kaudu.

6.4.2. Külaseltsile juhendi koostamine, kuidas kaasata rohkem noori (esimesed sammud, tüüpvead, head näited).

6.4.3. Kohalike omavalitsuste küsitlemine noorte kaasamise teemal ja kokkuvõtete tegemine teistele osalejatele.

6.4.4. Tegevuste plaani koostamine, kuidas KOVe ja vabaühendusi nügida rohkem noori kaasama.

Koolitusprogrammi kestus ja maht

Lähtuvalt MAK konsultantide võrgustiku paiknemisest üle Eesti, on varasemalt toiminud hästi 2-päevased kohtumised, mis algavad ennelõunal ja lõppevad pärastlõunal. Koolitusprogrammi kohustuslikud tingimused on:

7.1 Koolitusprogrammi maht peab olema vähemalt 42 akadeemilist tundi. Koolitused toimuvad näost-näku perioodil jaanuar-mai 2025, millele järgneb kinnistav järelkohtumine mai lõpus või septembris 2025. Koolituskava tuleb tellijaga kooskõlastada avakoosolekul.

7.2. Koolitusprogramm peab sisaldama vähemalt järgmisi elemente:

7.2.1 ühepäevane sissejuhatav koolituspäev;

7.2.2. kolm kahepäevast koolituspäeva;

7.2.3. ühepäevane järelkohtumine: koolituspäevadele peab järgnema hiljemalt kahe kuu jooksul osalejate järelkohtumine, kus koolitustel osalenud jagavad oma senist kogemust ja tekkinud väljakutseid ning arutavad võimalikke samme tulevikus.

Koolituse korraldus

Töövõtja kohtustus on korraldada osalejate ja koolitajate majutus, registreerimine, toitlustamine ning koolitusruum koos vajaliku tehnikaga.

8.1. Hankija ootused koolitusprogrammi korraldusele:

8.1.1. Koolituste korraldamisel peab arvestama, et osalejad tulevad kõikjalt üle Eesti. Koolituskohta peab olema võimalik sõita ühistranspordiga ja mõistliku ajakuluga. Koolitusel osaleja transpordikulu ei ole hanke osa, selle katavad osalejad ise.

8.1.2. Kuupäevad tuleb broneerida koostöös tellija ja osalejatega varakult mõistliku etteteatamisega, et osalejad teaksid lähetusi paremini planeerida. Järgnevate koolituspäevade kuupäevad lepatakse kokku lõplikult hiljemalt sissejuhataval koolituspäeval.

8.1.3. Majutuse valikul peab olema minimaalselt tagatud:

8.1.3.1. tualettruum ja pesemisvõimalus voodiga samas hoones;

8.1.3.2. voodikoht koos padja, teki ja linaga;

8.1.3.3. hommikusöök.

8.1.4. Toitlustuses peab olema tagatud kahepäevastel koolituspäevadel järgmised toidukorrad:

8.1.4.1. saabumisel tervituskohv;

8.1.4.2. esimese koolituspäeva lõuna;

8.1.4.3. esimese koolituspäeva õhtusöök;

8.1.4.4. teise koolituspäeva hommikusöök;

8.1.4.5. teise koolituspäeva lõuna;

8.1.4.6. teise koolituspäeval vahepausil kohvilaud.

Võimalusel tuleks eelistada vabaühenduste poolt pakutavaid majutus- ja koolitusruume ning toitlustusvalikuid. Lõuna- ja õhtusöögid peavad sisaldama sooja toitu, sh juurviljad või salat. Vajadusel tuleb osalejate erisoovil pakkuda erimenüüd (laktoosivaba, vegan, gluteenivaba jne). Kohvi kõrvale tuleb pakkuda ka teed, vett ning suupisteid (puuviljad, küpsised).

8.2 Töövõtja esitab tellijale peale arenguprogrammi läbiviimist hiljemalt 30. septembriks 2025 omapoolse hinnangu kirjaliku kokkuvõtte näol tema poolt läbi viidud arenguprogrammi tõhususe osas, milles toob välja ka koolituse elluviimisel ilmnenu kitsaskohad ja ettepanekud järgmiste koolituste korraldamiseks.

LISA 2. (Tehnilise kirjelduse lisa 1), KONSULTANDI PÄDEVUSED

Lastega ja noortega tegelevate vabaühenduste kaasamis- ja osalemisostkuste tõstmiseks vajalikud pädevused on välja toodud järgnevas tabelis.

Konsultandi teadmised, oskused ja hoiakud	Kuidas väljendub pädevus konsultandi käitumises?
- Näeb noorte kaasamises väärtust ja on valmis noori kaasama neile sobival moel. - Oskab siduda noorte kaasamise teemat vabaühendust vajaduste ja küsimustega, sh jätkusuutlikkuse teemadega. - Teab erinevaid viise, kuidas vabaühendused saavad noori kaasata.	Annab vabaühendustele proaktiivselt nõu noorte kaasamiseks.
- Peab noorte kaasamise teemaliste koolituste korraldamist oluliseks. - Oskab juhtimiskoolitusse põimida noorte kaasamise teemat. - Teab valdkonnas tegutsevaid koolitajaid ja eksperte.	Korraldab kaasamisteemalisi koolitusi ja põimib noorte kaasamise teemat MTÜde juhtimiskoolitustesse.
- On kursis oma piirkonna võtmeisikutega, kelle kaudu saab vabaühendustele ja noortele infot levitada. - Oskab leida noorte kaasamise ja rahastusvõimaluste infot. - Teab oma piirkonna noorte info tarbimise harjumusi.	Levitab vabaühendustele noorte kaasamiseks vajalikku infot (nt rahastusvõimalused, kogukonnapraktika jne) uudiskirjades, mtyabi.ee veebilehel jm asjakohastes kanalites.
- Peab koostööd eri osapooltega väärtuslikuks. - Peab võrgustiku ehitamist oma töö osaks. - Oskab võrgustikku luua ja arendada ja end ise „külla kutsuda“ kui teised osapooled ei ole teda kaasanud. - Teab noorte tegevuste rahastusvõimalusi, noori kaasavad organisatsioone (sh noortekeskused, vabaühendused, koolid) ning kohaliku karjääriõppe võrgustiku liikmeid.	Panustab aktiivselt oma piirkonna noorte kaasamise võrgustikus: - On kursis piirkonnas toimuvaga ning osaleb võrgustiku tegevuses. - Viib vajadusel osapooli omavahel kokku. - Vajadusel algatab võrgustiku kohtumisi.